

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУACCOUNTING FOR FIXED ASSETS
OF AN ENTERPRISE UNDER MARTIAL LAW

Війна спровокувала суттєві виклики в обліку активів загалом. У статті розглянуто проблеми обліку основних засобів в умовах воєнного стану в Україні. Ключові питання обліку основних засобів – це їх визнання, визначення їхньої балансової вартості, нарахування амортизації, а також переоцінка і ліквідація (списання). Встановлено, що традиційні підходи до визнання і нарахування амортизації основних засобів в умовах війни потребують перегляду і трансформації. Досліджено зміни в обліку переоцінки основних засобів. Розглянуто та запропоновано удосконалити методику списання основних засобів, забезпечити належне документальне оформлення та бухгалтерські проведення. Вивчене питання відображення у фінансовій звітності основних засобів, що перебувають на окупованих територіях, релоковані, фізично знищені частково або повністю, викрадені окупантами тощо. Досліджено порядок і терміни оприлюднення річної фінансової звітності вітчизняними підприємствами за 2022 рік.

Ключові слова: активи, війна, основні засоби, визнання, оцінка, амортизація, інвентаризація, переоцінка, ліквідація, фінансова звітність.

The war provoked significant challenges in asset accounting in general. The article examines the problems of accounting for fixed assets under the conditions of martial law in Ukraine. In April 2022, 55.9% of enterprises in Ukraine partially or completely stopped their work due to the war. Whereas, in November 2022, the situation changed for the better and the number of non-working enterprises decreased by 24.2%. The key issues of accounting for fixed assets are their recognition, determination of their book value, calculation of depreciation, as well as revaluation and liquidation (write-off). It has been established that traditional approaches to the recognition and calculation of depreciation of fixed assets in the conditions of war need to be revised and transformed. It is necessary to review the points of the accounting policy in terms of depreciation charges, in particular the useful life of fixed assets, liquidation value, amortized cost, depreciation methods used by the enterprise. The changes in the revaluation accounting of fixed assets were studied. It was considered and proposed to improve the method of writing off fixed assets, to ensure proper documentation and accounting. If there is access to the objects of fixed assets and the possibility of recording the facts of physical destruction, theft or fire, a commission must be formed, which forms the corresponding supporting documents. The company should reflect the depreciation of assets as expenses. If the enterprise does not have access to the assets and there are no relevant documents certifying their damage, then these objects of fixed assets continue to be reflected on the enterprise's balance sheet. An important condition for writing off fixed assets is the availability of primary documents, accounting registers, financial statements and other documents related to the calculation and payment of taxes and fees. The issue of reflecting in the financial statements fixed assets located in the occupied territories, relocated, physically destroyed in part or in full, stolen by the occupiers, etc. was studied. In the annual financial statements for 2022, enterprises must already reflect the consequences of the influence of military aggression on the financial condition of the enterprise. In particular, it is necessary to test assets that are not subject to their depreciation, to estimate the amount of the reserve for doubtful debts, to write off damaged assets that no longer meet the recognition criteria.

Key words: assets, war, fixed assets, recognition, evaluation, depreciation, inventory, revaluation, liquidation, financial reporting.

УДК 657.3

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct70-33>

Сулима М.О.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів,
Київський університет
імені Бориса Грінченка

Смірнов Д.Р.

здобувач ступеня магістра,
Львівський національний університет
імені Івана Франка

Sulyma Mariana

Borys Grinchenko Kyiv University

Smirnov Dmytro

Ivan Franko National University of Lviv

Постановка проблеми. Основні засоби підприємства – це довгострокові матеріальні активи, які складають велику питому вагу в активах підприємства і відіграють ключову роль в його діяльності. Адже, офіс, цехи, склади, виробничі приміщення, транспорт та інші активи, що дозволяють працівникам підприємства ефективно працювати, виконувати свої посадові обов'язки в комфортних умовах. Стандарти бухгалтерського обліку проголошують і встановлюють підхід до обліку основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності могли розуміти інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях. Загалом, основні питання обліку основних засобів – це визнання активів, визначення їхньої балансової вартості, нарахування амортизації, а також переоцінка і ліквідація (списання). В умовах війни облік основних

засобів спіткали суттєві виклики. Особливо гостро відчутні проблеми для тих основних засобів, що перебувають на окупованих територіях, релоковані, фізично знищені (частково або повністю), викрадені окупантами тощо. Варто зауважити, що у квітні 2022 р. більша половина підприємств в Україні частково або повністю припинила свою роботу через війну (55,9%). Тоді як, у листопаді 2022 р. ситуація змінилась у кращу сторону і кількість непрацюючих підприємств зменшилась на 24,2%. Разом з тим, 9,4% підприємств продемонстрували збільшення обсягів робіт порівняно з довоєнним періодом [13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Облік основних засобів досліджували багато науковців, зокрема М. І. Бондар, Л. М. Кіндрацька, Ю. А. Кузьмінський, В. В. Сопко та інші. Разом з тим, облік основних засобів в умовах воєнного

стану вивчали В. Жук, Ю. Бездушна, Є. Попко та інші. Не менш важливий внесок зробили фахівці-експерти, бухгалтери та аудиторів, зокрема О. Харламова, І. Губіна, Д. Сушко та інші.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні проблем обліку основних засобів, що спровоковані воєнними діями, зокрема їх визнання, визначення їхньої балансової вартості, нарахування амортизації, а також переоцінка, списання та відображення у фінансовій звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відомо, що активи – це ресурси, контрольовані підприємством і приносять йому економічні вигоди в майбутньому. Разом з тим, віднесення основних засобів до активів можливе за умови достовірного визначення його вартості та отримання економічних вигод від використання. Так, у нормальних умовах роботи підприємства обидва критерії виконуються і об'єкти основних засобів визнаються активами. Тоді як в умовах воєнних дій за рахунок діяльності на окупованих територіях чи фізичного знищення офісних приміщень, складів, транспорту ці критерії виконуються частково або не виконуються зовсім. Причиною цьому є перебування на окупованій території або фізичне руйнування. За таких умов виникає проблема списання об'єкта основного засобу або його ліквідації за умови доступу до нього. Воєнні дії на території України також вплинули і на методику нарахування амортизації основних засобів. Варто погодитись із думками фахівців-експертів, які радять переглянути пункти облікової політики в частині амортизаційних нарахувань. Зокрема, термін корисного використання основних засобів, ліквідаційну вартість, амортизовану вартість,

методи амортизації, що використовуються підприємством [2]. Крім того, слід врахувати за якими стандартами підприємство веде облік і складає звітність. Принципова різниця нарахування амортизації основних засобів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку наведено у таблиці 1.

Так, підприємство, що веде облік за НП(с)БО може не призупиняти нарахування амортизації в обліку, але у випадку вимушеного простою компанія самостійно приймає рішення щодо призупинення нарахування амортизації. Тоді як, МСБО такого права вибору не надають. Утім, якщо керівництво підприємства вирішить все ж вивести основний засіб із експлуатації, то таку операцію необхідно відповідним чином зафіксувати. Підставою буде наказ про виведення основних засобів з експлуатації на період дії карантину чи воєнних дій і акт виведення основних засобів із експлуатації. Оскільки типової форми акту немає, підприємство має розробити її самостійно [1].

Відомо, що залишкова вартість основних засобів не може суттєво відрізнятись від їх справедливої вартості, а тому виникає потреба у проведенні їх переоцінки. На даний час потрібен якісно новий підхід. МФУ і ДПС надали чіткі пояснення, що за наявного доступу до об'єктів основних засобів і можливості фіксації фактів фізичного знищення, крадіжки чи пожежі, має бути утворена комісія, що і формує відповідні підтверджувальні документи. І, відповідно, знецінення активів підприємство має відображати як витрати. Якщо доступу до активів у підприємства немає і немає відповідних документів, що засвідчують про їх пошкодження, то ці об'єкти основних засобів

Таблиця 1

Відмінні характеристики НП(с)БО і МСБО щодо нарахування амортизації основних засобів

Характеристика	НП(с)БО 7 «Основні засоби»	МСБО 16 «Основні засоби»
Початок амортизації	Місяць, наступний за місяцем зміни строку корисного використання та/або ліквідаційної вартості	У момент, коли актив стає придатним для використання
Припинення амортизації	Місяць, наступний за місяцем вибуття об'єкта основних засобів, переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію	На дату, яка виникає раніше: 1) основний засіб класифікують як актив, утримуваний для продажу; або 2) припиняють визнання активу.
Чи передбачене припинення нарахування амортизації, коли актив не використовують або він вибуває з активного використання, доки не амортизований повністю?	Так	Ні
Хто приймає таке рішення?	Менеджмент компанії	-
Підстава	1) наказ про виведення основних засобів з експлуатації на період воєнних дій/карантину; 2) акт виведення основних засобів із експлуатації.	-

Джерело: складено автором на підставі [1; 5; 7]

продовжують і далі відображатись на балансі підприємства. Знищення у зв'язку з обставинами непереборної сили (форс-мажору) засвідчується сертифікатом Торгово-промислової палати України, яка визнала форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили) – військову агресію Російської Федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану із 05 год. 30 хв. 24 лютого 2022 року та підтвердила, що зазначені обставини до їх офіційного закінчення є надзвичайними, невідворотними та об'єктивними. Зважаючи на зазначене, врахування у складі витрат платника податку втрат від псування або знищення його майна внаслідок настання форс-мажорних обставин повинно здійснюватися на підставі відповідних первинних документів, за умови проведення обов'язкової інвентаризації та за наявності сертифіката про форс-мажорні обставини [12]. Інші обставини знищення, зокрема пожежа чи крадіжка також мають бути засвідчені документами, що відповідно до законодавства підтверджують факт знищення, зруйнування, викрадення основних виробничих або невикористаних засобів (табл. 2).

До речі, важливою умовою списання основних засобів є наявність первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів. При цьому

забороняється формування показників податкової звітності на підставі даних, не підтверджених зазначеними документами. Важливо, що нараховувати ПДВ в разі списання втрачених основних засобів під час воєнного стану не потрібно [15].

Якщо немає доступу до офісних приміщень, складів підприємства, то провести інвентаризацію потрібно станом 1-ше число місяця, що настає за місяцем, в якому з'явилася можливість доступу до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, та відобразити результати інвентаризації у бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду [8].

У річній фінансовій звітності за 2022 рік підприємства вже повинні відобразити наслідки впливу військової агресії на фінансовий стан підприємства. Зокрема, потрібно протестувати активи не предмет їх знецінення, оцінити величину резерву сумнівних боргів, списати пошкоджені активи, які вже не відповідають критеріям визнання [9].

Інформація щодо форм і кінцевих строків оприлюднення річної фінансової звітності вітчизняними підприємствами за 2022 рік наведена у таблиці 3.

За недотримання порядку і термінів оприлюднення річної фінансової звітності разом з аудиторським звітом підприємству загрожує штраф (1–2 тис. н.м.д.г.), а повторне порушення означатиме штраф у розмірі 2–3 тис.н.м.д.г. Втім, під час війни, а також протягом трьох місяців після

Таблиця 2

Процедура ліквідації основних засобів підприємства

Причина ліквідації	Фізичне знищення	Пожежа	Крадіжка
Підтверджувальні документи	Накази керівника. Є підставою для створення інвентаризаційної комісії чи постійно діючої комісії по списанню		
	Акт інвентаризації. Фіксує стан об'єктів основних засобів та є підтверджувальним документом для подальшого списання		
	<i>Додаткові документи правоохоронних органів для фіксації пошкодженого майна</i>		
	Витяг із реєстру про припинення права власності на основні засоби	Акт ДСНС	Витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань
	Сертифікат Торгово-промислової палати України		
	Акт на списання. Фіксує огляд пошкодженого об'єкта; причини невідповідності критеріям визнання активу; винних осіб; пропозиції щодо їх відповідальності; можливість продажу (передачі) об'єкта іншим підприємствам; використання матеріалів, що можуть бути отримані при демонтажі, розбиранні (ліквідації), їх кількість і вартість		
Бухгалтерські проведення	Закриття інвентарних карток.		
	Зняття з обліку списаних об'єктів основних засобів: <i>Дебет 13 «Знос необоротних активів»</i> <i>Кредит 10 «Основні засоби»</i>		
	<i>Дебет 976 «Списання необоротних активів»</i> <i>Кредит 10 «Основні засоби»</i> – Матеріали, які отримують під час демонтажу основних засобів оприбутковують за <i>кредитом</i> рахунка 74 «Інші доходи» – Нестачі й втрати від псування цінностей відображаються за <i>дебетом</i> рахунка 94 «Інші витрати операційної діяльності»		

Джерело: складено автором на підставі [7; 10]

**Види і строки оприлюднення річної фінансової звітності
вітчизняними підприємствами за 2022 рік**

Вид підприємства	Форми фінансової звітності	Кінцевий термін оприлюднення
НП(с)БО		
Мікропідприємства, малі підприємства	Скорочена річна фінансова звітність (ф. 1, ф. 2)	28 лютого 2023 р.
Середні підприємства	Річна фінансова звітність (ф. 1 - ф. 4)	1 червня 2023 р.
МСФЗ		
Малі підприємства, що є суб'єктами господарювання державного сектору економіки	Річна фінансова звітність, аудиторський звіт (якщо є обов'язковим аудит згідно законодавства) на веб-сайті підприємства	1 червня 2023 р.
Великі підприємства, які не є емітентами цінних паперів, та середні підприємства, а також інші фінансові установи та недержавні пенсійні фонди, що належать до мікропідприємств та малих підприємств	Річна фінансова звітність та річна консолідована фінансова звітність, аудиторський звіт, звіт про управління, консолідований звіт про управління на веб-сайті підприємства	1 червня 2023 р.
Підприємства, що становлять суспільний інтерес, публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях	Річна фінансова звітність та річна консолідована фінансова звітність, аудиторський звіт, звіт про управління, консолідований звіт про управління, звіт про платежі на користь держави, консолідований звіт про платежі на користь держави на веб-сайті підприємства	30 квітня 2023 р.

Джерело: складено автором на підставі [3; 4]

припинення військового стану підприємства звільняються від відповідальності за порушення строків оприлюднення річної фінансової звітності [4]. Разом з тим, такі пільги не стосуються податкової звітності. Наприклад, податкова декларація з податку на прибуток не буде прийнята, якщо не оформлена і не подана вчасно фінансова звітність та аудиторський звіт [14].

Висновки з проведеного дослідження. Війна суттєво вплинула на облік основних засобів вітчизняних підприємств. Традиційні підходи до визнання, нарахування амортизації та переоцінки основних засобів в умовах війни потребують трансформації. Слід переглянути пункти облікової політики в частині амортизаційних нарахувань, зокрема термін корисного використання основних засобів, ліквідаційну вартість, амортизовану вартість, методи амортизації, що використовуються підприємством. У річній фінансовій звітності за 2022 рік підприємства вже мають відобразити наслідки впливу військової агресії на їх фінансовий стан. Слід протестувати активи не предмет їх знецінення, списати пошкоджені активи, які вже не відповідають критеріям визнання. За умови доступу до активів обов'язковим є проведення інвентаризації, створення ліквідаційної комісії, що формує відповідні підтверджувальні документи. Важливою умовою списання основних засобів є наявність первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, фінансової звітності та інших

документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків і зборів, а також документи правоохоронних органів, які підтверджують знищення основних засобів внаслідок форс-мажорних подій. Важливо, аби на законодавчому рівні був прописаний порядок компенсації підприємству втрачених активів під час війни. На даний час, наприклад, немає чіткого алгоритму компенсації втраченої техніки підприємствами сільськогосподарського призначення. Розглянуто порядок і терміни оприлюднення річної фінансової звітності, а також відповідальність за порушення строків оприлюднення річної звітності і звільнення від відповідальності під час воєнного стану. Втім, не потрібно зволікати і не зважати на відсутність відповідальності, а оприлюднювати звітність вчасно та в повному обсязі згідно вимог законодавства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Амортизація під час воєнного стану: особливості. URL: <https://tax-ifs.com.ua/archives/11122> (дата звернення: 18.01.2023).
2. Губіна І. «Основні засоби під час війни : облік, амортизація, уцінка, списання, ліквідація» URL: https://storage.7eminar.ua/content/record/2522/presentation_OZ_pid_chas_viiny_Hubina.pdf (дата звернення: 18.01.2023).
3. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99. № 996-XIV (зі змінами). URL: <http://www.interbuh.com.ua/ru/>

documents/oneregulations/870 (дата звернення: 24.01.2023).

4. Кому і коли треба подавати фінзвітність за 2022 рік: пам'ятка для бухгалтера. URL: <https://www.buh24.com.ua/komu-i-koly-treba-podavaty-finzvitnist-za-2022-rik-pamyatka-dlya-buhgaltera/> (дата звернення: 22.01.2023).

5. Міжнародні стандарти фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (дата звернення: 24.01.2023).

6. Податковий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 24.01.2023).

7. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizaciya-buxgalterskogo-ucheta/2653-psbu.html> (дата звернення: 24.01.2023).

8. Переоцінка основних засобів під час війни. URL: <https://www.expert-in.com.ua/pereotsinka-osnovnykh-zasobiv-pid-chas-viyny> (дата звернення: 19.01.2023).

9. Підбірка порад для бухгалтерів в умовах воєнного стану. URL: <https://profspiika.com.ua/news/pidbirka-porad-dlya-buhgalteriv-v-umovah-voennogo-stanu/> (дата звернення: 24.01.2023).

10. Пошкодженні, знищенні основні засоби: як списати. URL: <https://avstudy.com.ua/poshkodzhenni-znishchenni-osnovni-zasobi-yak-spisati/> (дата звернення: 20.01.2023).

11. Про затвердження Порядку подання фінансової звітності: Постанова Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. №419 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.01.2023).

12. Списання знищеного під час війни майна: ДПС пояснює, як формувати витрати. URL: https://biz.ligazakon.net/news/211579_spisannya-znishchenogo-pd-chas-vyni-mayna-dps-poyasnyu-yak-formuvati-vitrati (дата звернення: 20.01.2023).

13. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати опитування в листопаді 2022 року. URL: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvannya-v-listopadi-2022-roku> (дата звернення: 24.01.2023).

14. Сушко Д. «Фінансова звітність в період воєнного стану: що змінюють закони № 2115 та № 2435». URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/216571_finsova-zvitnst-v-perod-vonnogo-stanu-shcho-zmnyuyut-zakoni-2115-ta-2435 (дата звернення: 20.01.2023).

15. Щодо формування витрат, які пов'язані із псуванням або знищенням майна у зв'язку із форс-мажорними обставинами: Лист ДПСУ від 05.05.2022 р. № 3781/7/99-00-04-01-03-07. URL: <https://document.vobu.ua/doc/12626> (дата звернення: 20.01.2023).

REFERENCES:

1. Amortyzatsiia pid chas voiennoho stanu: osoblyvosti (2022) [Depreciation during martial law: features]. Available at: <https://tax-ifers.com.ua/archives/11122> (accessed 18.01.2023).

2. Hubina I. (2022) «Osnovni zasoby pid chas viiny : oblik, amortyzatsiia, utsinka, spysannia, likvidat-

siia» [Fixed assets during the war: accounting, depreciation, write-off, liquidation]. Available at: https://storage.7eminar.ua/content/record/2522/prezentatsiia_OZ_pid_chas_viiny_Hubina.pdf (accessed 18.01.2023).

3. Zakon Ukrainy "Pro bukhhalterskyi oblik i finansovu zvitnist v Ukraini" (2022) [On Accounting and Financial Reporting in Ukraine] (Law of Ukraine). Available at: <http://www.interbuh.com.ua/ru/documents/oneregulations/870> (accessed 24.01.2023).

4. Komu i koly treba podavaty finzvitnist za 2022 rik: pamiatka dlia bukhhaltera (2022) [To whom and when to submit financial statements for 2022: a note for the accountant]. Available at: <https://www.buh24.com.ua/komu-i-koly-treba-podavaty-finzvitnist-za-2022-rik-pamyatka-dlya-buhgaltera> (accessed 22.01.2023).

5. Mizhnarodni standarty finansovoi zvitnosti (2013) [International financial reporting standards]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_010#Text (accessed 24.01.2023).

6. Podatkovyi Kodeks Ukrainy (2023) [Tax Code of Ukraine]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed 24.01.2023).

7. Polozhennia (ctandarty) bukhhalterckoho obliku (2000) [Provisions (standards) of accounting]. Available at: <https://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizaciya-buxgalterskogo-ucheta/2653-psbu.html> (accessed 24.01.2023).

8. Pereotsinka osnovnykh zasobiv pid chas viiny (2022) [Revaluation of fixed assets during the war]. Available at: <https://www.expert-in.com.ua/pereotsinka-osnovnykh-zasobiv-pid-chas-viyny> (accessed 19.01.2023).

9. Pidbirka porad dlia bukhhalteriv v umovah voiennoho stanu (2022) [A selection of advice for accountants under martial law]. Available at: <https://profspiika.com.ua/news/pidbirka-porad-dlya-buhgalteriv-v-umovah-voennogo-stanu/> (accessed 24.01.2023).

10. Poshkodzhenni, znyshchenni osnovni zasoby: yak spysaty (2022) [Damaged, destroyed fixed assets: how to write off]. Available at: <https://avstudy.com.ua/poshkodzhenni-znishchenni-osnovni-zasobi-yak-spisati/> (accessed 20.01.2023).

11. Pro zatverdzhennia Poriadku podannia finansovoi zvitnosti: Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 28.02.2000 r. № 419 (zi zminamy) (2022) [On the approval of the Procedure for submitting financial statements: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 28, 2000 No. 419 (as amended)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (accessed 18.01.2023).

12. Spysannia znyshchenoho pid chas viiny maina: DPS poiasniue, yak formuvaty vytraty (2022) [Depreciation of property destroyed during the war: DPS explains how to form expenses]. Available at: https://biz.ligazakon.net/news/211579_spisannya-znishchenogo-pd-chas-vyni-mayna-dps-poyasnyu-yak-formuvati-vitrati (accessed 20.01.2023).

13. Stan ta potreby biznesu v umovah viiny: rezultaty opytuvannya v lystopadi 2022 roku (2022) [The State and Needs of Business at War: Results of the November 2022 Survey]. Available at: <https://business.diia.gov.ua/cases/novini/stan-ta-potrebi-biznesu-v-umovah-vijni->

rezultati-opituvanna-v-listopadi-2022-roku (accessed 24.01.2023).

14. Sushko D. (2023) «Finansova zvitnist v period voiennoho stanu: shcho zminiuiut zakony № 2115 ta № 2435» [Financial reporting during martial law: what changes laws № 2115 and № 2435]. Available at: https://biz.ligazakon.net/analytics/216571_fnansova-zvtnst-v-period-vonnogo-stanu-shcho-zmnyuyut-zakoni-2115-ta-2435 (accessed 20.01.2023).

15. Shchodo formuvannia vytrat, yaki poviazani iz psuvanniam abo znyshchenniam maina u zvi-azku iz fors-mazhornymy obstavynamy: Lyst DPSU vid 05.05.2022 № 3781/7/99-00-04-01-03-07 (2022) [Regarding the formation of costs associated with damage or destruction of property due to force majeure: Letter of the State Security Service dated 05.05.2022 No. 3781/7/99-00-04-01-03-07]. Available at: <https://document.vobu.ua/doc/12626> (accessed 20.01.2023).